Міністерство освіти і науки України

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Кафедра педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач аспірантури та докторантури
_____І. А. Чистякова
«_13_» _вересня_ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Менеджмент інновацій в освіті

третій (освітньо-науковий) рівень

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **011 Освітні, педагогічні науки**

освітньо-професійна програма **Освітні, педагогічні науки**

мова навчання **українська**

Погоджено науковою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
«_10_» _вересня_ 2021 р.
Голова:
_____Кудріна О. Ю., д.е.н., професор

Суми – 2021

Робоча програма «Менеджмент інновацій в освіті» для аспірантів

« 28 » серпня 2021 р.

Розробники:

Сбруєва А.А., д.пед.н., професор, професор кафедри педагогіки

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри педагогіки

Протокол № 1 від «28» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри _____ (Бойченко М.А.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«28» серпня 2021 р.

Затверджено науковою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Протокол № 1 від «10» вересня 2021 р.

Голова наукової ради _____ (Кудріна О.Ю.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Сбруєва А.А., 2021

© СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2021

Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 3</td><td>Галузь знань
__01 Освіта/Педагогіка_
(шифр і назва)</td><td colspan="2" rowspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td>Спеціальність
_011 Освітні, педагогічні науки
(шифр і назва)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Індивідуальне навчально-дослідне завдання
Характеристика управлінських/ організаційних засад інноваційного освітнього/педагогічного процесу, що є предметом дисертаційної роботи аспіранта</td><td rowspan="4"></td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>2-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 90</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>4-й</td><td>4-й</td></tr>
<tr><td rowspan="10"></td><td rowspan="10">Освітньо-науковий ступінь:
Доктор філософії</td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>20 год.</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>10 год.</td><td>4 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>60 год.</td><td>80 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Консультації:</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
залік</td></tr>
</table>

1. **Мета та завдання навчальної дисципліни**

Навчальна дисципліна «Менеджмент інновацій в освіті» є складовою частиною циклу професійної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня «доктор філософії» та завершальним етапом підготовки здобувачів освіти до професійної педагогічної діяльності в галузі знань 01 Освіта/педагогіка, спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки.

Метою навчальної дисципліни є розвиток професійної компетентності науковця-дослідника як агента та менеджера змін, який має високий рівень готовності до управління інноваційною професійною діяльністю у сфері освіти та науки, дотримується принципів академічної доброчесності, професійних цінностей інноваційного розвитку та неперервного самовдосконалення..

Завдання навчальної дисципліни:

1. Формування системи знань щодо теоретико-методологічних, організаційних, змістових та методичних засад менеджменту інновацій в освіті, тенденцій розвитку інновацій в освіті в умовах суспільства знань у глобальному, регіональному (європейському), національному, локальному та інституційному вимірах.
2. Розвиток системи навичок щодо виокремлення актуальних проблем інноваційного розвитку освіти; аналізу та інтерпретації педагогічних досліджень з проблем інноваційного розвитку освіти, оцінки перспектив їх застосування та можливих ризиків їх упровадження.
3. Формування системи умінь щодо використання сучасної методології та методів педагогічного дослідження у галузі освітньої інноватики, їх апробації та застосування у подальшій професійній діяльності.
4. Розвиток цінностей інноваційної культури науково-педагогічної діяльності у закладі освіти, цінностей академічної доброчесності здобувача наукового ступеня доктора філософії.
5. Формування готовності до професійної діяльності в умовах інноваційного середовища, розробки та реалізації проєктів інноваційного розвитку закладів освіти.

Засвоєння програмного матеріалу дисципліни «Менеджмент інновацій в освіті» забезпечує оволодіння загальними та фаховими компетентностями відповідно до освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки»: ЗК 1 – здатність до формування системного наукового світогляду, оволодіння загальнонауковими компетентностями та розвитку культурного кругозору; ЗК 2 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; пошуку, обробки й критичного аналізу інформації з різних джерел; ЗК 3 – володіння креативним способом мислення, здатністю до критичного аналізу й оцінки сучасних педагогічних явищ, комплексних та інноваційних проблем, генерування нових ідей під час вирішення практичних завдань наукової та/або професійної діяльності; ЗК 5 – володіння сучасними засобами інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання науково-освітніх завдань у професійній та інноваційній діяльності; ЗК 7 – здатність розробляти наукові

проєкти та керувати ними, складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. ФК 6 – володіння навичками педагогічної майстерності, педагогічною технікою, професійними вміннями із передачі знань у галузі загальної педагогіки, історії педагогіки та порівняльної педагогіки в освітньому процесі закладів вищої освіти; ФК 9 – здатність дотримуватися етики наукових досліджень та принципів академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності; ФК 11 – здатність до проєктування та організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, викладання педагогічних дисциплін на підставі відповідної нормативно-правової та науково-теоретичної бази з використанням інноваційних технологій навчання.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент інновацій в освіті» базується на засадах інтеграції теоретичних та практичних знань із дисциплін, що вивчалися на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти, як-от: «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Актуальні питання інноваційного розвитку освіти», «Філософія освіти» та ін.

3. Результати навчання за дисципліною

Результати навчання за дисципліною «Менеджмент інновацій в освіт» передбачають такі освітні і професійні компетентності, що включають здатність до: набуття знань щодо теоретико-методологічних, організаційних, змістових та методичних засад менеджменту інновацій в освіті, тенденцій розвитку інновацій в освіті в умовах суспільства знань у глобальному, регіональному (європейському), національному, локальному та інституційному вимірах; розвитку системи навичок виокремлення актуальних проблем інноваційного розвитку освіти; аналізу та інтерпретації педагогічних досліджень з проблем інноваційного розвитку освіти, оцінки перспектив їх застосування та можливих ризиків їх упровадження; формування системи умінь використання сучасної методології та методів педагогічного дослідження у галузі освітньої інноватики, їх апробації та застосування у подальшій професійній діяльності; розвитку інноваційної культури науково-педагогічної діяльності у закладі освіти, цінностей академічної доброчесності здобувача наукового ступеня доктора філософії; формування готовності до професійної діяльності в умовах інноваційного середовища, розробки та реалізації проєктів інноваційного розвитку закладів освіти.

Знання та розуміння	**ПРН 5**	**ПРН 5.** Знання в галузі професійної та наукової етики і готовність до її дотримання

Застосування знань та розумінь	**ПРН 6** **ПРН 7** **ПРН 8** **ПРН 10** **ПРН 13**	**ПРН 6.** Здатність здійснювати критичний аналіз концептуальних та методологічних знань у галузі науково-дослідної та професійної діяльності і на межі предметних галузей, інтерпретувати їх, синтезувати нові ідеї. **ПРН 7.** Здатність розробляти та реалізовувати проєкти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми. **ПРН 8.** Здатність до управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєструвати права інтелектуальної власності **ПРН 10.** Здатність оцінювати можливості застосування та ризики упровадження досягнень історико-педагогічної спадщини/прогресивного зарубіжного досвіду в сучасному вітчизняному освітньому просторі. **ПРН 13.** Здатність вирішувати проблеми дослідницької, викладацької діяльності шляхом використання можливостей Інтернет-ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій.
Формування суджень	**ПРН 19**	**ПРН 19.** Уміння реалізовувати стратегії дослідницького самовдосконалення та обирати засоби особистісно-професійного саморозвитку

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Студент глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, послідовно, логічно вірно його відтворює. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, вільно відповідає на нестандартні запитання, показує знання монографічного матеріалу з питання, вірно обґрунтовує наукові поняття, володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, не допускає при цьому помилки
82 – 89	Студент знає програмний матеріал, не допускає суттєвих недоліків у відповіді, може вірно використовувати теоретичні положення й володіє навичками при виконанні практичних завдань
74 – 81	
64 – 73	Студент засвоїв лише основний матеріал, але погано орієнтується в окремих положеннях, припускається помилок або неточностей у формулюваннях, порушує логіку та послідовність у викладенні програмного матеріалу та має складнощі при виконанні практичних завдань
60 – 63	
35 – 59	Студент не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок, з великими труднощами виконує практичну роботу
1 – 34	

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль	Завдання для самостійної роботи	ІНДЗ	Сума балів
50	30	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	**A**	**відмінно**
82-89	**B**	**добре**
74-81	**C**	
64-73	**D**	**задовільно**
60-63	**E**	
35-59	**FX**	**незадовільно з можливістю повторного складання**
1-34	**F**	**незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни**

5. Засоби діагностики результатів навчання

Залік, тести, проєкти, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та наукових досліджень.

6. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. Теоретико-методологічні основи менеджменту інновацій в освіті

Тема 1.1. Менеджмент інновацій в освіті як навчальний предмет.

Предмет та об'єкт навчальної дисципліни «Менеджмент інновацій в освіті». Мета та завдання навчального курсу.

Понятєвий апарат навчальної дисципліни: «зміни», «інновація», «освітня інновація», «педагогічна інновація», «освітня реформа», «модернізація освіти», «менеджмент освіти», «управління освітою», «менеджмент інновацій в освіті».

«Менеджмент інновацій в освіті» в системі наукових знань фахівця у галузі освітніх, педагогічних наук.

Джерельна база дослідження проблем менеджменту інновацій в освіті у вітчизняному та зарубіжному науково-педагогічному дискурсі: проблеми освітньої інноватики, проблеми менеджменту освіти, проблеми управління освітніми реформами.

Задачі менеджменту інновацій в освіті. Фукції менеджменту інновацій. Засоби менеджменту інновацій. Основні напрями інноваційної діяльності закладів освіти.

Об'єкти управлінського аналізу інноваційної діяльності закладу освіти.

Пріоритетні завдання педагогічних колективів закладів освіти, які здійснюють інноваційну діяльність.

Умови ефективної інноваційної діяльності в закладі освіти.

Формування готовності педагогічного колективу до інноваційної діяльності.

Тема 1.2. Теорія освітніх реформ

Особливості формування понятєво-термінологічного апарату теорії освітніх реформ. Терміни, що використовуються як синонімічний ряд для визначення поняття «освітня реформа». Смислове співвідношення термінів, що належать до синонімічного ряду поняття «освітня реформа».
Характеристика освітньої реформи як «зміни».

Парадигмальні підходи до здійснення освітньої реформи як організаційної зміни.
Порівняльна характеристика парадигм освітніх змін.

Виміри діяльності організацій. (Frame theory of organizations) (за Л. Больманом та Т. Ділом), що зумовлюють виміри аналізу реформ.

Політичний вимір освітніх реформ. Контексти сучасних реформ. Особливості аналізу реформаційної політики (за Б. Левіним) 1) витоки реформ; 2) розробка та затвердження документів реформ; 3) запровадження реформ; 4) результати реформ.

Структурний вимір освітніх реформ (контекстуально-структурний підхід до розгляду освітніх реформ).

Культурний вимір освітніх реформ. Характеристики школи як організації, що навчається. Шість категорій перешкод на шляху розвитку нової культури школи. Труднощі у формуванні достатнього рівня готовності школи до розвитку нової організаційної культури. Готовність школи до змін.

Людський вимір освітніх реформ. Проблеми лідерства (leadership) в умовах змін. Головні аспекти "сильного лідерства", що є умовою успішного запровадження реформаційних програм (за Ї.Ч. Ченгом).

Тема 1.3. Ідеології освітніх реформ в сучасному світі

Зумовленість освітніх реформ політичними ідеологіями: аналіз досвіду розвинених країн.

Неоліберальна ідеологія освітніх реформ. . Основні положення класичних та неокласичних ліберальних концепцій, що стосуються розуміння індивідуальної свободи (в тому числі і свободи вибору освіти) . Реформа освіти як реалізація свободи вибору індивіда; освіта як суспільне та приватне благо; ідея звуження ролі держави в адмініструванні освітньої системи у процесі її "денаціоналізації" (роздержавлення); деполітизація, дебюрократизація, маркетизація та автономізація освітньої політики держави у здійсненні освітніх реформ. Форми реалізації неоліберальної ідеології в освітніх реформах розвинених

країн: вільний освітній вибір, автономний шкільний менеджмент, приватні управлінські компанії з менеджменту шкіл та навчальних округів.

Неоконсервативна ідеологія освітніх реформ: досягнення високої якості освіти, необхідної для життєвого успіху кожного окремого індивіда як мета освітньої реформи; "культурна реставрація" змісту освіти запровадження Національних навчальних програм та національних тестів перевірки якості знань; освітній ваучер, встановлення жорсткого контролю за діяльністю вчителя.

Соціал-демократична ідеологія освітніх реформ. Досягнення соціальної справедливості та соціальної рівності в освіті. Порівняльна характеристика ставлення провідних освітніх ідеологій кінця XX – початку XXI ст. до основоположних освітніх проблем.

Відображення тенденції конвергенції політичних ідеологій в стратегіях сучасних освітніх реформ.

Тема 1.4. Стратегії освітніх реформ: актуальний світовий досвід.

Ключові поняття теми.. Класифікації стратегій освітніх реформ.

Стратегія реформування структури освітньої системи (реструктуризація освітньої системи). Структурні реформи систем середньої та вищої освіти.

Стратегія реформування управління освітньою системою. Централізаційно-децентралізаційна стратегія управління освітньою системою. Централізація повноважень, що стосуються визначення цілей освіти та контролю за результатами діяльності освітніх закладів та освітніх систем в цілому. Ерозія суверенітету національної держави в управлінні освітньою системою, розвиток міжнародного виміру освітньої політики та управління освітніми реформами. Основні тенденції децентралізації управління освітою.

Стандарто-орієнтована стратегія освітніх реформ. Запровадження стандартизованих навчальних програм, методичного забезпечення, стандартів якості знань.

Професійно-орієнтована стратегія освітніх реформ. Запровадження національних та регіональних стандартів професійної освіти. Перебудова систем професійного розвитку вчителів.

Системна реформа освіти. Складові системної реформи освіти.

РОЗДІЛ ІІ. Менеджмент інновацій у середній освіті: вітчизняний та зарубіжний досвід

Тема 2.1. Реформа Нова українська школа: змістові та управлінські аспекти

Чинники, цілі, принципи та напрями реалізації реформи Нова українська школа. Формула нової школи: дев'ять ключових компонентів.

Компетентнісний підхід. 10 ключових компетентностей Нової української школи.

Педагогіка партнерства. Принципи партнерства в педагогіці.

Особистісно-орієнтована модель освіти. Формування загальнолюдських цінностей.

Реформа структури школи.Початкова освіта. Безова середня освіта. Профільна середня освіта.

Питання автономії школи в Законі «Про освіту».

Національний рівень управління освітньою реформою.

Функції МОН освіти в управлінні та реалізації реформи.

Регіональний рівень управління освітньою реформою. Функції департаментів освіти областей в управлінні та реалізації реформи.

Шкільний рівень управління освітньою реформою. Складові автономії закладу освіти. Функції адміністрації школи в управлінні та реалізації реформи.

Учитель як агент змін в реалізації реформи Нова українська школа. Суб'єкти та об'єкти управління в Новій українській школі

Тема 2.2. Управління освітнім процесом в умовах запровадження дистанційного та змішаного навчання.

Чинники запровадження дистанційного та змішаного навчання. Технологізація освітнього процесу як стратегія розвитку освіти в умовах суспільства знань та як актуальна потреба функціонування школи в умовах глобальних пандемій та техногенних криз.

Організація дистанційного навчання. Функції управління освітою в умовах запровадження дистанційного навчання в загальноосвітній школі.

Моделі змішаного навчання. Face-to-face. Одночасна робота груп. Ротації. Перевернутий клас та ін. Критерії вибору моделі змішаного навчання. Управління процесом запровадження дистанційного та змішаного навчання на рівні школи.

Цифрова компетентність вчителя та її розвиток у запровадженні дистанційного та змішаного навчання.

Використання цифрових інструментів та електронних освітніх ресурсів у запровадженні дистанційного та змішаного навчання.

Тема 2.3. Менеджмент інноваційних шкільних мереж у вітчизняному та світовому освітніх просторах.

Поняття «інноваційна шкільна мережа» у вітчизняній та зарубіжній теорії освіти. Теорії мережевої освіти : 1) конструктивістська організаційна теорія; 2) теорія соціального капіталу; 3) теорія «нових соціальних рухів»; 4) теорія мереж Дюркгейма.

Змістові засади діяльності інноваційних шкільних мереж у США та Великій Британії.

Процесуальні засади діяльності інноваційних шкільних мереж у США та Великій Британії.

Організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж в Україні.

РОЗДІЛ ІІІ. Менеджмент інновацій у вищій освіті: вітчизняний та зарубіжний досвід

Тема 3.1. Наднаціональний рівень менеджменту інновацій у Європейському просторі вищої освіти.

Мотиви та етапи становлення й розвитку Європейського простру вищої освіти у контексті Болонських реформ. Суб'єкти Болонських реформ, їх

функції як представників стейкхолдерів вищої освіти в європейському регіоні. Група Е-4. ENQA, EAU, ESU, EURASHE. Європейська Комісія як стейкхолдери Болонських реформ.

Механізми реалізації освітньої політики наднаціонального рівня у ЄПВО. Відкритий метод координації як інструмент м'якої політики.

Управління партнерством національних освітніх систем та закладів освіти за процедурою комітології.

Формування взаємодії закладів освіти з громадянським суспільством у контексті розвитку ЄПВО.

Тема 3.2. Стратегічний менеджмент інноваційного розвитку університету

Ключові поняття теми (стратегія, стратегічний менеджмент).

Класифікація стратегій розвитку організації (типи та види стратегій).

Методичні підходи до розробки стратегії розвитку організації (цільовий підхід, системний підхід, процесний підхід).

Інструменти вироблення обгрунтованих стратегічних рішень.

Етапи стратегічного менеджменту університету. Зовнішнє та внутрішнє середовище університету, яке необхідно враховувати у формулюванні стратегії.

Стратегічний потенціал ЗВО.

Рейтинг як технологія оцінки конкурентної позиції ЗВО та її динаміки.

Формування бізнес-стратегії ЗВО.

Особливості реалізації стратегічних рішень у ЗВО.

Стратегічний контроль у ЗВО.

Тема 3.3. Менеджмент ризиків у сучасній вищій школі.

Понятєвий апарат теми: ризик, менеджмент ризиків у вищій школі, ризик-апетит, профіль ризиків, власник ризику.

Історичні етапи розвитку менеджменту ризиків.

Міжнародні стандарти менеджменту ризиків.

Підходи до концептуалізації ризику в рамках соціальних наук: 1) культурологічний; 2) психометричний; 3) «підпорядкованості владі» 4) соціологічний; 5) стратегічного менеджменту.

Класифікація ризиків навчального закладу. Етапи здійснення ризик-менеджменту в ЗВО. Принципи організації процесу ризик-менеджменту у вищій школі.

Методи ризик-менеджменту.

Тема 3.4. Інновації у менеджменті якості вищої освіти : європейський та національний виміри.

Понятєвий апарат теми: якість, забезпечення якості вищої освіти (ЗЯВО), менеджмент якості вищої освіти, інтернаціоналізація забезпечення якості вищої освіти, європейський вимір забезпечення якості вищої освіти.

Структура забезпечення якості вищої освіти: внутрішній та зовнішній виміри забезпечення якості вищої освіти.

Завдання та організаційна структура внутрішнього виміру забезпечення якості вищої освіти у ЗВО.

НАЗЯВО як національний суб'єкт зовнішнього виміру забезпечення якості вищої освіти в Україні. Нормативні засади діяльності Повноваження, склад і структура. Вимоги до ліцензування та акредитації діяльності ЗВО. Питання академічної доброчесності. Міжнародний вимір діяльності.

Інтернаціоналізація забезпечення якості вищої освіти у ЄПВО. Нормативна база інтернаціоналізації забезпечення якості вищої освіти у ЄПВО. Суб'єкти забезпечення та менеджменту міжнародного виміру забезпечення якості вищої освіти у ЄПВО. Принципи та організаційні засади діяльності міжнародних агентств ЗЯВО.

Тема 3.5. Менеджмент фандрейзингової діяльності сучасного університету.

Поняттєвий апарат теми: фандрейзингова діяльність у вищій освіті, паблік рілейшнз, благодійництво, меценатство, фандрейзер, ендавмент фонд, асоціація випускників, відділ інституційного розвитку університету, донор.

Чинники розвитку фандрейзингової діяльності у сфері вищої освіти (політичні, економічні, соціальні, економічні, юридичні, соціально-психологічні, морально-етичні тощо.

Нормативні засади фандрейзингової діяльності у сфері вищої освіти.

Організаційні засади фандрейзингової діяльності (принципи, підходи, форми, методи та засоби;

Організаційна структура фандрейзингової діяльності у сфері вищої освіти: функції відділу інституційного розвитку університету, відділу зв'язків з громадськістю, відділу по роботі з випускниками та асоціації випускників.

Змістові засади фандрейзингової діяльності у сфері вищої освіти: а) програми співпраці з донорами, б) навчання філантропії студентів, в) інклюзивні програми для випускників, г) академічні програми професійної підготовки майбутніх фандрейзерів.

Тема 3.6. Інновації в управлінні персоналом у сучасному університеті.

Поняттєвий апарат теми: персонал, людські ресурси, трудові ресурси, управління персоналом, кадрова політика, відбір персоналу, мотивація працівників, оцінка діяльності працівників,

Чинники змін в управлінні персоналом у сучасному університеті. Мета, задачі та функції управління персоналом ЗВО в умовах масовізації, диверсифікації, демократизації, автономізації вищої освіти. Принципи управління персоналом і принципи побудови системи управління персоналом. Методи управління персоналом: адміністративні, організаційні, економічні, соціально-психологічні. Еволюція управління персоналом.

Формування системи мотивації праці у персоналу ЗВО.

Формування корпоративних цінностей і культури як основного критерію кадрової стабільності. Корпоративна ідентичність викладача вищої школи.

Менеджмент професійного розвитку та професійної мобільності педагогічного персоналу ЗВО.

Рейтингове оцінювання професійної активності педагогічного персоналу.

7. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
РОЗДІЛ І. Теоретико-методологічні основи менеджменту інновацій в освіті												
Тема 1.1. Менеджмент інновацій в освіті як навчальний предмет.	6	2	-	-	-	4	6	1	-	-	-	5
Тема 1.2. Теорія освітніх реформ.	6	2	-	-	-	4	6	1	-	-	-	5
Тема 1.3. Ідеології освітніх реформ в сучасному світі.	6	2	1	-	-	3	6	-	-	-	-	6
Тема 1.4. Стратегії освітніх реформ: Актуальний світовий досвід.	6	2	1	-	-	3	6	1	-	-	-	5
РОЗДІЛ ІІ. Менеджмент інновацій у середній освіті: вітчизняний та зарубіжний досвід												
Тема 2.1. Менеджмент реформи Нова українська школа.	7	2	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6
Тема 2.2. Управління освітнім процесом в умовах запровадження технологій дистанційного та змішаного навчання	7	2	2	-	-	3	7	-	1	-	-	6
Тема 2.3. Менеджмент інноваційних шкільних мереж у вітчизняному та світовому освітніх просторах	6	-	-	-	-	6	6			-	-	6
РОЗДІЛ ІІІ. Менеджмент інновацій у вищій освіті: вітчизняний та зарубіжний досвід												

Тема 3.1. Наднаціональний рівень менеджменту інновацій у Європейському просторі вищої освіти.	**4**	**-**	**-**	**-**	**-**	**4**	**4**	**-**	**-**	**-**	**-**	**4**
Тема 3.2. Стратегічний менеджмент інноваційного розвитку університету	**4**	**-**	**-**	**-**	**-**	**4**	**4**	**-**	**-**	**-**	**-**	**4**
Тема 3.3. Менеджмент ризиків у сучасній вищій школі	**7**	**2**	**1**	**-**	**-**	**4**	**7**	**1**	**1**	**-**	**-**	**5**
Тема 3.4. Інновації у менеджменті якості вищої освіти : європейський та національний виміри	**6**	**2**	**2**	**-**	**-**	**2**	**6**	**1**	**-**	**-**	**-**	**5**
Тема 3.5. Менеджмент фандрейзингової діяльності сучасного університету	**5**	**2**	**1**	**-**	**-**	**3**	**5**	**-**	**1**	**-**	**-**	**4**
Тема 3.6. Інновації в управлінні персоналом у сучасному університеті	**5**	**2**	**2**	**-**	**-**	**1**	**5**	**-**	**1**	**-**	**-**	**4**
ІНДЗ Організаційні засади реалізації освітнього феномену, що є предметом дисертаційного дослідження аспіранта	**15**	**-**	**-**	**-**	**-**	**15**	**15**	**-**	**-**	**-**	**-**	**15**
Усього годин	**90**	**20**	**10**	**-**	**-**	**60**	**90**	**6**	**4**	**-**	**-**	**80**

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.1. Менеджмент інновацій в освіті як	2	1

	навчальний предмет.		
2	Тема 1.2. Теорії освітніх змін: витоки та актуальний стан розвитку	2	1
3	Тема 1.3. Ідеології освітніх реформ в сучасному світі.	2	
4	Тема 1.4. Стратегії освітніх реформ: актуальний світовий досвід.	2	1
5	Тема 2.1. Менеджмент реформи Нова українська школа.	2	
6	Тема 2.2. Управління освітнім процесом в умовах запровадження технологій дистанційного та змішаного навчання	2	1
7	Тема 3.3 Менеджмент ризиків у сучасній вищій школі	2	1
8	Тема 3.4. Інновації у менеджменті якості вищої освіти : європейський та національний виміри	2	
9	Тема 3.5. Менеджмент фандрейзингової діяльності сучасного університету	2	1
10	Тема 3.6. Інновації в управлінні персоналом у сучасному університеті	2	1
всього		20	6

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.3. Ідеології освітніх реформ в сучасному світі.	1	
2	Тема 1.4. Стратегії освітніх реформ: актуальний світовий досвід.	1	
3	Тема 2.1. Менеджмент реформи Нова українська школа	2	
4	Тема 2.2. Управління освітнім процесом в умовах запровадження технологій дистанційного та змішаного навчання	2	1
5	Тема 3.3. Менеджмент ризиків у сучасній вищій школі.	1	1
6	Тема 3.4. Інновації у менеджменті якості вищої освіти : європейський та національний виміри	2	
7	Тема 3.5. Менеджмент фандрейзингової діяльності сучасного університету	1	1
8	Тема 3.6. Інновації в управлінні персоналом у сучасному університеті	2	1
всього		10	4

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.1. Менеджмент інновацій в освіті як навчальний предмет.	4	5

2	Тема 1.2. Теорія освітніх реформ	4	5
3	Тема 1.3. Політичні ідеології освітніх реформ в сучасному світі	3	6
4	Тема 1.4. Стратегії освітніх реформ: актуальний світовий досвід.	3	5
5	Тема 2.1. Менеджмент реформи «Нова українська школа».	3	6
6	Тема 2.2. Управління освітнім процесом в умовах запровадження технологій дистанційного та змішаного навчання	3	6
7	Тема 2.3. Менеджмент інноваційних шкільних мереж у вітчизняному та світовому освітніх просторах	6	6
8	Тема 3.1. Менеджмент інновацій у Європейському просторі вищої освіти. Технологія відкритого методу координації.	4	4
9	Тема 3.2. Стратегічний менеджмент інноваційного розвитку університету	4	4
10	Тема 3.3. Менеджмент ризиків у сучасній вищій школі.	4	5
11	Тема 3.4. Інновації у менеджменті якості вищої освіти : європейський та національний виміри	2	5
12	Тема 3.5. Менеджмент фандрейзингової діяльності сучасного університету	3	4
13	Тема 3.6. Інновації в менеджменті управління персоналом у сучасному університеті.	1	4
14	**ІНДЗ** . Організаційні засади реалізації освітнього феномену, що є предметом дисертаційного дослідження	15	15
	Всього	60	80

Індивідуальне науково-дослідні завдання

1. Характеристика організаційних засад реалізації освітнього феномену, що є предметом дисертаційного дослідження аспіранта

8. Методичне забезпечення

1. Презентації лекцій з дисципліни.
2. Плани практичних занять.
3. Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів.
4. Комплекс індивідуальних науково-дослідних завдань.
5. Засоби контролю й самоконтролю.
6. Перелік актуальних нормативних, інформаційних та аналітичних джерел з дисципліни.

Література до навчального курсу

Основна література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р., № 40–IV.
2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р., № 433–IV.
3. Закон України «Про освіту» (2017) Режим доступу: http://kodeksy.com.ua / pro_osvitu / download.htm
4. Концепція Нової Української школи. Режим доступу: mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola
5. https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf
6. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс] / – 2002. – Режим доступу: http://www.setlab.net/?view=education-doctrine-2002
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Указ Президента України №344/2013) [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/documents/15828.html – Назва з екрана.
8. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (від 07.11.2000 № 522) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2111 – Назва з екрана.
9. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у Сумському державному педагогічному університету імені А.С.Макаренка. 02.04.2020. Режим доступу: https://sspu.edu.ua/normatyvno-pravova-baza
10. Аузіна М.О. (2003) Інноваційні процеси в освіті : навч. посібник / М.О.Аузіна, А.М.Возна. – Львів : ЛБІ НБУ, – 130 с.
11. Василенко В. О., Шматько В. Г.. (2005) Інноваційний менеджмент. К.: Центр навчальної літератури,
12. Ващенко Л. М. (2005) Управління інноваційними процесами в загальноосвітній середній освіті регіону : монографія. К. : ВО «Тираж»,.
13. Даниленко Л. І. (2004) Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія . К : Міленіум.
14. Даниленко Л. І. (2007) Менеджмент інновацій в освіті. К.: Шк. світ.
15. Дичківська І. М. (2012) Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., допов. Київ, Академвидав.
16. Донченко, В. М. (2018). Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США (Дис. канд. пед. наук: 13.00.01). Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми.
17. Єльникова Г. В. (1999) Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія. К. :ДАККО.
18. Єльнікова Г. В. (2004) Основи адаптивного управління. Х.: Видав.гр. «Основа».
19. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять. (2015). Укл. Артьомов І.В., Шершун А.В., П'ясецька-Устич С.В. *Серія «Євроінтеграція: український вимір» Випуск 2.* ДВНЗ «Ужгородський національний уні-верситет».
20. Єременко, І. В., Сбруєва, А. А. (2017). Етапи розвитку європейського виміру забезпечення якості вищої освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 8 (72), 70-85.
21. Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі: монографія (2008). Доброскок І.І., Коцур В.П., Нікітчина С.О. та ін. Наук. ред. В.П. Коцур; укладач О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький, Видавництво С.В. Карпук,.
22. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять. (2015). Укл. Артьомов І.В., Шершун А.В., П'ясецька-Устич С.В. *Серія «Євроінтеграція: український вимір» Випуск 2.* ДВНЗ «Ужгородський національний уні-верситет».

23. Калініна, Л.М. (2017) Управління Новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін. Директор школи, 1-2 (793-794), С.12-21.
24. Крижко В. В. (2003). Теорія та практика менеджменту в освіті. Запоріжжя : Просвіта.
25. Педагогічний менеджмент (2015) Навчальний посібник В. Е. Лунячек. – 2-е вид., випр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр».
26. Мармаза О. І. (2004) Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків : Основа.
27. Мармаза О. І. (2016) Інноваційний менеджмент– Х.: ТОВ «Планета-принт».
28. Мармаза О. І. (2015) Стратегічний менеджмент /. – Х.: ТОВ «Планета-принт».
29. Освітній менеджмент (2003). За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. К.: Шкільний світ,.
30. Маслов В. І. (2007) Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами. Тернопіль.
31. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка (2020) Укл. Л. Гриневич, Л. Ільїч, Н. Морзе, В. Прошкін, І. Шемелинець, К. Линьов, Г. Рій. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка,.
32. Попова О. В. (2001). Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у XX столітті. Х.: ОВС.
33. Сбруєва, А. А. (2012) Менеджмент ризиків у вищій освіті: характеристика інноваційного досвіду. В кн.: Управління інноваційним розвитком освіти в суспільстві ризику : монографія. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка.
34. Теорія та практика змішаного навчання : монографія. (2016). Кухаренко В.М. та ін. За ред. В.М. Кухаренка. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПІ».
35. Хриков Є.М. (2016) Управління навчальним закладом: Навч. посіб. К.: Знання.
36. Шоробура І. М. (2015) Менеджмент вищої освіти : навч. посіб. / І. М. Шоробура, Є. В. Долинський, О. О. Долинська. – Хмельницький : ПП Заколодний М. І. https://pidru4niki.com/86515/menedzhment/menedzhment_vischoyi_osviti

Додаткова література

1. Андрущенко, В. (Кер. авт. кол.). (2012). Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти України: європейський вимір. Київ: Педагогічна думка.
2. Ансофф И. (1989) Стратегическое управление М.: Экономика.
3. Богданова І. М. (2009) Педагогічні інновації в школі підготовки вчителя: кінець XX – початок XXI століття: Монографія. Одеса : М.П. Черкасов.
4. Бойченко М. А. (2015). Менеджмент талантів у вищій школі: інноваційна модель. В кн. Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти : монографія. За заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. С. 387 – 401.
5. Ганак М. (2018) Управління персоналом вищого навчального закладу в умовах радикальних трансформацій сучасної освіти: концептуальний аспект. Наукові праці МАУП. Серія Політичні науки,. 56(2), с. 83–87
6. Гнезділова К. М. (2013) Корпоративна культура викладача вищої школи : навч.-метод. посібник. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького.
7. Гринькова В. (2016) Модернізація національної освіти на засадах компетентнісного підходу. Рідна школа, 4 (1036), 20 – 24.
8. Дистанційне та змішане навчання в школі. (2020) Путівник. Упоряд. Воротникова І.П. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка.
9. Дубасенюк О.А. (2014) Інновації в сучасній освіті. В кн.. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, С. 12-28.

10. Калашнікова, С., Луговий, В. (Ред.) (2015). Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети».
11. Калініна Л. (2017) Управління новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін. Директор школи, 1—2 (793—794), С.12-21.
12. Калініна, Л.М. (2019) Модернізація управління крізь призму концепції Нової української школи В кн.: Практична філософія і Нова українська школа: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 травня 2019 р., м. Київ НАПН України, Інститут педагогіки НАПН України. Київ, Україна, стор. 12-15. Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715959
13. Клочкова Т. І. (2015) Концептуальні засади та технології менеджменту ризиків в університетах. В кн.: В кн. Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти : монографія. За заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. С. 219-262.
14. Клочкова Т. І. (2015) Тенденції розвитку менеджменту ризиків в університетах Великої Британії. Дис. … канд. пед. наук. Суми, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.
15. Клочкова Т. І. Инновации в управлении британскими университетами: менеджмент академических рисков / Т. І. Клочкова // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – Budapest, 2014. – № 35. – С. 37–41.
16. Козлова О. Г. (2015) Організаційні засади інноваційних процесів у системі вищої освіти. В кн.: Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти: колективна монографія. За заг. ред. А.А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, С. 175 – 191
17. Козлова О. Г. Міленкова Р. В. (2007) Інноваційна культура: сутнісні характеристики: Монографія. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макарекна,.
18. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні : монографія. (2015) Кол. авт.: Г. П. Клімова, С. М. Іванов, Л. С. Шевченко та ін. За ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Х. Право. – Режим доступу: http:www.economi.nauka.com.ua/?op=1&z=1186.
19. Котлер, Ф. (1990) Основы маркетинга. Учебник; пер. с англ. М.: Прогресс.
20. Красуля А. В. Концептуальні засади та технології фандрейзингової діяльності в університетах. В кн.: В кн. Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти : монографія. За заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. С. 263-304.
21. Листопад О. В. Аутсорсинг в умовах інноваційного розвитку вищої освіти. В кн.: В кн. Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти : монографія. За заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. С. 402-421.
22. Локшина О. (2018) Забезпечення якості вищої освіти в умовах європеїзації України. Continuing professional education : theory and practice (series: pedagogical sciences), 3-4 (56-57), 127-132.
23. Майстренко Ю. В. (2018) Інноваційні підходи у практиці управління персоналом вищих навчальних закладів. Економіка та держава № 8, 52- 56.
24. Морозова М. Е. (2015) Особливості управління персоналом у вищому навчальному закладі. Theory and methods of educational management № 1(15).
25. Мосьпан Н.В. (2019) Тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі. Дис. докт. пед.. наук . 13.004. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.
26. Натрошвілі С. Г. (2015) Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія,
27. Ніколаєнко, С. М. (2008) Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: монографія К.: Нац. торг.-екон. ун-т.
28. Паламарчук В.Ф. (2005) Першооснови педагогічної інноватики. К. Знання України.

29. Про суть технології змішаного навчання. Блог Дмитра Лозовицького. Електронний ресурс. Режим доступу: http://aphd.ua/pro-sut-tekhnolohi-zmishanoho--navchannia-/ Рашкевич, Ю. М. (2014) Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
30. Рябченко, В. І. (2015). *Вища школа України в загальноцивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій світоглядно-компетентнісного підходу*. Київ: Фітосоціоцентр.
31. Сбруєва А. А. (2014) Відкритий метод координації: іноваційний механізм управління євроінтеграційними процесами у сфері вищої освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 6 (40), 282-294.
32. Сбруєва А.А. (2013). Компетентності менеджера інноваційної діяльності у соціально-педагогічній сфері змін. В кн.: Змістові інновації у магістерській підготовці соціальних педагогів: колективна монографія. За заг. ред. А.А. Сбруєвої та О.М. Полякової. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка,. С. 261-281.
33. Сбруєва А.А., Чистякова І. А., Самойлова Ю. І. (2019) Організаційно-педагогічні засади діяльності та тенденції розвитку інноваційних шкільних мереж Великої Британії та США: монографія. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.
34. Сбруєва, А. А. (2015) Інноваційна екосистема вищої освіти: детермінанти та змістові характеристики. Професійно-творча і духовна самореалізація особистості в евристичній освіті : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Суми, 19-20 листопада 2015 р.). Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, С. 96–100. Режим доступу: http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/3681
35. Сбруєва, А.А. (2015) Розвиток європейської вищої освіти в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. Український педагогічний журнал, 4, 13– 20. Режим доступу: http://uej.undip.org.ua/index.php/euj
36. Сбруєва, А.А. Єременко І.В. (2019). Формування європейського виміру забезпечення якості вищої освіти в контексті інтернаціоналізації освітнього простору. Суми, Вид-во СумДПУ імені АС Макаренка. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=YBR7gMcAAAAJ&view_op=list_works&sortby=pubdate..
37. Стандарти європейського врядування (2011) : навч. посіб./ авт.кол. : І. А. Грицяк, О. Ю. Оржель, С. М. Гладкова та ін. ; за заг. ред. І. А. Грицяка. - К. : НАДУ.
38. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) Ухвалено Міністерською конференцією в Єревані, 14-15 травня Режим доступу: https://naqa.gov.ua/2019/07
39. Технології управління персоналом (2017): монографія. О.А.Гавриш, Л.Є.Довгань, І.М.Крейдич,,Н.В.Семенченко.- Київ : НТУУ « КПІ імені Ігоря Сікорського»
40. Тимошко Г. М. (2019)Теоретичні підходи до перфоманс – самоменеджменту керівника Нової української школи. Теорія та методика управління освітою, 1 (22).
41. Улановська, А. С. (2014). Модернізація вищої освіти: характеристика понятійного апарату дослідження *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 1 (35).* 260-271; Режим доступу: http://www.pedscience.inf.ua/
42. Управління якістю освіти: досвід та інновації: колективна монографія (2014). Під заг. ред. Л.Л. Сушенцевої, Н.В. Житник. Дніпропетровськ: ІМА- прес. - Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8051
43. Федулова, Л.І. (2007) Сучасні концепції менеджменту [монографія] Л.І.Федулова. К.: ЦУЛ.

44. Химинець В. (2009) Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль: Мандрівець. Феномен інновацій : освіта, суспільство, культура: монографія. К. : Педагогічна думка.
45. Хоружий Г. Ф. (2016) Європейська політика вищої освіти. Монографія. Полтава: Дивосвіт.
46. Хуторской А. В. (2005) Педагогическая инноватика: методология, теория, практика: научное издание. – М.: Изд-во УНЦ ДО.
47. Чистякова, І.А. (2015). Теорії і технології дистрибутивного лідерства в університетах та міжуніверситетських мережах. В кн.: В кн. Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти : монографія. За заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. С. 461 – 480.
48. Шевченко А.Ю. (2017) Аналіз трендів розвитку Європейського дослідницького та інноваційного простору (стислий виклад). Аналітичний матеріал підготовлено у рамках проекту «Посилення впливу громадськості на євроінтеграційні процеси у сфері науково-технічного та інноваційного розвитку України» (http://inno.lviv.ua/ua/item/1026
49. Шихненко К. І. (2015) Роль учителів-агентів змін у формуванні готовності школи до інновацій: з досвіду зарубіжних досліджень шкільних реформ. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 1 (45), С. 42-51.
50. Шроль Т.С. (2016) Змішане навчання як нова форма організації ІКТ-освіти. Наукові записки РДГУ. . 13(56); Частина І, С. 166-170.
51. Digital Education at School in Europe. (2019) Eurydice Brief. Authors: A. Bourgeois, P. Birch, O. Davydovskaia. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.
52. European Commission/EACEA/Eurydice. (2019). Digital Education at School in Europe. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
53. Klochkova, T., Sbruieva, **A.**, Pshenychna L. (2017) Risk Management in the Activities of a Modern University: a Comparative Analysis of British and Ukrainian Experience *Science and Education, 10,* pp. 13–23. http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/3308
54. Toolkit on European Funding and Project Management (2016). Editor: Heather Roy. Eurodiaconia.
55. Setser, B., Morris, H. (2015). Building a Culture of Innovation in Higher Education: Design & Practice for Leaders Emerging Lessons and new tool. EDUCAUS
56. UNESCO (2020). Framework for reopening schools. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373348
57. UNESCO (2020). New guidelines provide roadmap for safe reopening of schools. URL: https://www.unicef. org/pressreleases/new-guidelines-provide-roadmap-safe-reopening-schools
58. Wedekind G. K., Philbin S. P. (2018) Research and Grant Management: The Role of the Project Management Office (PMO) in a European Research Consortium Context. *The Journal of Research Administration, (49) 1, PP. 43-62.*

Інтернет ресурси:

1. Офіційний портал Верховної ради України. – Режим доступу : http://rada.gov.ua
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua
3. Урядовий портал. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua
4. Інформаційний Сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу : http://mon.gov.ua
5. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua
6. Інформаційний Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. – Режим доступу : http://www.dnpb.gov.ua

7. Інформаційний Сайт Національної парламентської бібліотеки України. – Режим доступу : http://www.nplu.org
8. Репозитарій відкритого доступу Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. . – Режим доступу https://repository.sspu.edu.ua/
9. Інформаційний Сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка. – Режим доступу : http://korolenko.kharkov.com
10. Сайт Львівської національнлї наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. – Режим доступу : http://www.lsl.lviv.ua
11. Інформаційний Сайт Державної науково-технічної бібліотеки України. – Режим доступу : http://gntb.gov.ua
12. Інформаційний Сайт Одеської національної наукової бібліотеки України. – Режим доступу : http://www.odnb.odessa.ua
13. Інформаційний Сайт Українського інституту науково-технічної і економічної інформації. – Режим доступу : http://www.uintei.kiev.ua
14. Портал сучасних педагогічних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.intellect-invest.org.ua
15. Інформаційний портал Освіта України. – [Електронний ресурс].Режим доступу : http://osvita-ukrainy.com.ua
16. Інформаційний портал Освіта.UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua
17. Інформаційний портал «Знання». – Режим доступу : http://znannya.info
18. Інформаційний сайт мережі освітньої інформації ЄС EURYDICE: – Режим доступу : http://www.eurydice.org/portal/page/portal/eurydice/EuryCountry.
19. Інформаційний сайт Міжнародного бюро освіти ЮНЕСКО: – Режим доступу : http://www.ibe.unesco.org/countries/countrydossiers.htm.
20. Інформаційний сайт Союзу європейських студентських спілок (ESU - Europeans Students' Union): – Режим доступу : http://www.esib.org.
21. Інформаційний сайт Європейського центру вищої освіти CEPES: – Режим доступу : http://www.cepes.ro.
22. Інформаційний сайт Асоціації європейських університетів: – Режим доступу : http://www.eua.be.
23. Інформаційний сайт Європейської асоціації закладів вищої освіти EURASHE (European Association of Institutions in Higher Education): – Режим доступу : http://www.eurashe.org.
24. Інформаційний сайт Cedefop (Європейський центр розвитку професійної освіти). Режим доступу : https://www.cedefop.europa.eu/en
25. Інформація про системи освіти країн – членів ЄС на сайті інформаційної мережі EURYDICE : – Режим доступу : http://www.eurydice.org/portal/page/portal/eurydice/EuryCountry.
26. Інформаційний сайт Інституту вищої освіти НАПН України – Режим доступу : https://ihed.org.ua/
27. Блог «EdEra» . – Режим доступу : http://blog.ed-era.com
28. Освітній проект. На урок. URL: https://naurok.com.ua
29. Освітня політика. Портал громадських експертів. URL:
30. EdEra Books. Освітній портал. URL: https://www.ed-era.com/books
31. Osvita.ua. Освітній портал. URL: http://osvita.ua/
32. Cayuse - platform uniquely addresses the entire hierarchy of research challenges: minimizing risk, driving efficiency, optimizing planning, and enabling world-class, data-driven research management. URL: https://cayuse.com/about/
33. UNESCO. Distance learning solutions. URL: https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions